

PRIMORSKI LIST

Poučljiv list za slovensko ljudstvo na Primorskem.

Vse za vero, dom, cesarja!

Uredništvo in upravnništvo
mu je v Gorici, Nunske
ulice št. 10. — Nefran-
kovana pisma se ne
sprejemajo. Rokopisi se
ne vračajo. Upravnništvo
sprejema oglase in na-
znanila po pogodbi.

„Primorski List“
izhaja vsaki 1. 10., in
20. v mesecu. Ce-
r za celo leto 1 gl.
50 n., za pol leta 75 n.
Posamezne številke se
dobivajo v tabakarnah:
Nunske ulice in Šolske
ulice po 5 nov.

Odgovorni urednik in izdajatelj: J. Marušič.

Lastnik: Konsorcij „Primorskega Lista“.

Tiska: Hilarijanska tiskarna.

Svobodomiselni napredek.

Vse je danes svobodomiselnost, stranka, napredek, človek: — vse —. Vender naše ljudstvo te besede gotovo ne razume in ne vè, kaj hoče časopis z besedo svobodomiselnost. Kaj je pač to? Na Kranjskem že poznajo to reč, to „misel svobodno“. Pri nas na Primorskem je to nekaj novega. Pri drugih narodih, Francozih, Angležih in Nemcih je to že zastarelo. Kaj pač misli novodobni prosvitljeni časnikar ko zapiše to besedo?

Beseda „svobodomiselnost“ je sestavljena iz svoboda in misliti. Sestava njena nam pove, da je svobodno človeku misliti, kar hoče, da so naše misli popolnoma svobodne. Nemci pravijo: „Die Gedanken sind zollfrei“. Prav imajo. Od teh ne plačujemo ne užitniškega, ne dohodniškega davka. Bog vè, ali ne bomo tudi v kratkem od tega morali plačevati. To nam priča sestava besede.

Poglejmo zdaj v zgodovino, — saj je ta magistra vitae, učiteljica življenja. Zgodovina „svobodne misli“ nam pove, na katero polje se imamo ozreti, ko čitamo to besedo. Zgodovina nam spričuje, da so se te besede posluževali Francozi in Nemci na verskem polju, v verskih vprašanjih. Svobodno je bilo Francozem misliti vse, in to je dovedlo Rousseau-a in Voltaire-a in ž njima vse enciklopediste do brezverstva, da so tajili Boga. Nemci so sprejeli od Francozov ta nauk „svobodne misli“, ali mnogo so se morali bojevati, dokler so prišli do uspeha, ker imeli so mogočnega nasprotnika v Lutrovem: pecca fortiter, — crede fortius greši hudo — trdno veruj. Ta crede jih je zadrževal, ker vedno jim je bilo sv. pismo pravec mišljenja in delovanja, v katerem je misel svobodna tudi prepovedana. A ker so začeli sv. pismo po svoje razlagati, prišlo je tudi pri njih do Freidenker-jev, Freigeist-ov in do freie Gemeinde (protomislecev). Zgodovina nam torej priča, da so se te besede posluževali v verskih vprašanjih. No, mi posnemamo Francoze in Nemce v dekadenci, — posnemajmo jih še v tem. Sprejmimo tudi mi „misel svobodno“, „svobodnomiselno stranko“, „svobodomiselni napredek“.

„Svobodomiselni napredek“. Kaj tiči v teh besedah, pač ni težko ujeti zdaj, ko vemo, na katerem polju, v katerih vprašanjih bodi naš napredek svoboden, — svoboden bodi v mislih. Do zdaj smo se mi Slovenci, kot kat. kristijani držali nauka Kristusovega, ki nam tudi misli prepoveduje, in sicer grešne „kdor se jezi nad svojim bratom“ — „ne želi njega žene“ itd. zdaj pa moramo napredovati tudi v tem. To je nazadnjaško, diši po „črni temi“, — da bi človek ne smel misliti, kar hoče. Do zdaj je bila nam kat. kristijanom sv. cerkev nezmotljiva, in kar nam je v svojih dogmah zapovedovala, smo mirno verjeli; — tega nismo tajiti. Oh kje smo zaostali, za stoletja zadaj za drugimi. Mi ubogi Slovenci smo še vedno srednjeveški, — ne, od zdaj naprej: — naprej z „mislijo svobodno“, — saj nauk Kristov in dogmatika kat. cerkve je le

veda brez podlage proti človeškemu razumu, — proti „misli svobodni“. Kaj misli časnikar, ko zapiše to besedo, zdaj vemo dovolj.

Kdo je svobodomiseln? Kdor v verskih resnicah ne pozna nikakih spon, mej, nikake autoritete, ne božje ne cerkvene. Ta je svobodomiselnost — Freidenker, Freigeist. Vprašamo: ali ne pripelje to, ta napačni napredek človeka do brezverstva? Gotovo, saj je to čisto naravno. Kakor se je to godilo pri drugih narodih, tako se bo godilo pri nas, ako to obvelja. Kam nas vodijo časopisi, ki toliko bobnajo na „misel svobodno“, na „svobodnomiselni napredek“, kam nas vodijo ti časopisi, ki so glavni učitelji in izobraževalci ljudstva; — kam? v brezverstvo. Tega gotovo ne pomisli vsak časnikar, ki to zapiše, še manj, kdor čita, — saj se skorej vsem zdi le navadna publicia (faza), s katero si hočejo pridobiti po svobodi hrepeneče ljudstvo.

Svobodomiseln! Ali ima eden večjo svobodo v mislih, nego drugi? Nekdo je rekel: „Oprostite, da sem bolj svobodomiseln kakor Vi!“ Ne! Nam katoliškim Slovencem so misli vsem enako svobodne v mejah, katere nam je postavil Bog in sv. cerkev. Kolikor svobode v mislih ima advokat, — ravno toliko ima kat. duhovnik. Kar prepoveduje Bog in cerkev enemu, isto tudi drugemu. Glede besed in dejanj je razlika — propter scandalum. Tu je lajik n. pr. svobodnejši, nego duhovnik — radi pohujšanja. Quod licet Jovi, non licet bovi. V mislih pa smo vsi enako svobodni.

„Svobodomiselni napredek“, to ne bo nikak napredek, pač pa pravo nazadnjaštvo, ki povleče ljudstvo v „črno temo“, v gotovo moralno in gmotno propast. Vemo, da je krščanstvo osrečilo naš narod, da je ono „težki jarem sužnosti“ zlajšalo; in marsikatera surovost se je končala, ko se je ukrepilo in uveljavilo katoličanstvo“. In zdaj se hoče zidati poslopje narodne sreče, narodnega napredka na podlagi „svobodne misli“, na podlagi, ki je krščanstvu nasprotna! Ali delujejo taki v resnici za srečo ljudstva?

Nam velja eno: „Resnica vas bo osvobodila“ in ta resnica je Kristus. Tu je podlaga — vir narodni sreči, njega blagostanju, njega svobodi. Spodkopljemo našemu narodu to podlago, — on pade, pogine.

V obrambo delavske organizacije.

Žal nam je, da moramo braniti delavsko organizacijo nasproti slovenskim napadom. Nikedar bi ne bili mislili, da bodo slovenski politiki nasprotniki tistega najubožnejšega ljudstva, katero je najbolj naše in katero je med vsemi stanovni najbolj potrebno nauka, vdstva in podpore. In pa kakih nasprotniki! Ne gre se jim le za to ali ono vprašanje delavstva, ampak celo delavsko vprašanje jim je prazno in njega organizacija le prikrito sleparstvo — bodisi, da izhaja od socijalnih demokratov, ali od krščanskih socijalcev! Gospodom je vsa stvar čisto jasna in jednostavna; socijalno vprašanje na Goriškem bo v kratkem rešeno, in potem pridejo socijologi vseh narodov v Gorico gledat vzorec socijalno vreden

družbe in poslušat predavanja v „trgovsko-obrtnem društvu“. Goriške Slovence čaka tolika slava in sreča, da jih ne bo videti iz nje!

Proti tem načrtom katere je skovala jedna naših političnih strank in jo hoče z vso silo vresničiti, je bilo treba izreči jasno besedilo takoj od začetka, da ne bo nesporazumljena. To se je zgodilo v občnem zboru slov. kat. delavskega društva dne 26. m. m., o katerem podamo kratko poročilo.

G. predsednik dr. Jos. Pavlica je društvenike pozdravil in predstavil vladnega komisarja bar. Bauma. Rekel je, da njemu ne tiče predsedništvo, ampak delavcem samim, ki naj gledajo, da najdejo med seboj dovolj zmoglih mož za odbor. Sami morajo za se skrbeti! —

Gosp. blagajnik dr. A. Pavlica je pojasnil denarno stanje, katero je ugodno, da so lahko vsi udje brez skrbi, kar se tiče podpore, če bodo zvesto in pošteno opravljali, svojo dolžnost. Toda tako usmiljeni kakor od začetka, ne moremo biti več, ker bi s tem drugim škodili. Kdor torej ne bo spolnoval dolžnosti, ne bo dobival podpore, ako ne morebiti kako miloščno iz delavskega vinarja! Na željo mnogih udov je stavil predlog: odbor naj premisli, ali bi smeli jemati v družbo delavce, ki niso pri nobeni blagajni zapisani, in ki bi ravno radi tega želeli plačevati po 40 kr. na mesec, da bi v boleznih vdobivali večjo podporo, pa brez škode društvu. Zbor je predlog sprejel.

Na to je govoril g. predsednik o „političnem prepiru in slov. delavstvu“ po priliki tako-le:

Povsod v Austriji imamo hude politične prepire. V državnem zboru in v deželnih zborih ne zborujejo več o postavah, ampak se le psujejo in prepejajo. Vsi ti prepiri so v prvi vrsti v škodo delavskemu ljudstvu, ker drugi stanovi so si svoje dohodke in plače pred preprom vredili in povišali. Zdaj bi imelo priti na vrsto ljudstvo; ali namesto postav v korist kmetov in rokodelcem, dobivamo nove davke na podlagi § 14. (kakor n. pr. davek na sladkor).

Vih družih preprirov dobili smo še prav srdit prepir med slovenskimi poslanci v Gorici. Prepirajo se zdaj med seboj tudi Italijani, ali oni nimajo navade znašati svojih razporov na ulico in v časopise. Slovenci pa delajo, ko kmečki fantje, ki se v krmi zbesedijo in se gredo potem na vas pretepat. Kdo se tepe? Može, ki so bili do zdaj za Slovence vse in sami: dr. Gregorič, grof Coronini, dr. Tuma, drugi poslanci in — njih glasila, urednik A. Gabršček. Kaj so bili do zdaj? Vzorni, dični, modri rodoljubje, požrtvovalni delavci, presrečni politiki, ki so šteli več uspehov v letu ko dnij, sami brezmadežni značaji, skoraj nebeški ljudje. Gorje mu, kdor bi bil rekel eno žal besedico o njih, ali tudi le o enem samem iz njih. Vsaka dvojba o njih modrosti je veljala za nekako bogokletstvo. — Vsi so je častili in slavili. Tako ima dr. Gregorič polne sobe zaupnic in častnih diplomov, ravno tako grof Coronini, in tudi mladi dr. Tuma ima vže nekaj priznanic in častnih diplomov na stenah. Bili so eterična bitja! A zdaj, kaj pravijo sami o sebi, da so? Pravijo, da so lažnivci, obrekovanci, sleparji, lopovi, komedijanti in otroci brez programa in načrta, ova-dulji, zahrbtni hinavci in spletkarji, perfriganci, hudobneži, kačji jeziki, vsega zlega sami krivi, bankrotirana banda itd. itd., kakor stoji črno na belem v njih glasilih.

Zdaj pa pomislimo posledice te „velike izpovedi“. Ti može, našega naroda, voditelji, so napovedali in vodili hud boj proti c. kr. vladi, zlasti proti namestniku, proti raznim uradnikom, proti Italijanom, proti dež. glavarju, proti r. nadškofu, proti kardinalu itd. Proti vladi so vložili veliko interpelacij v dež. in državnem zboru; na Danaju so imeli celo posebno nujno razpravo o primorskih razmerah. Verovali se jim čehi in Nemci in so jim podpisavali predloge, a zdaj pra-

vijo oni sami, da so bili lažnivci, obrekovanci, sleparji itd.

Veliko so jih prerekli o Italijanah, ki so se branili, češ, da kar Slovenci pravijo ni res, a zdaj tudi tožitelji pravijo pred vsem svetom, da so lažnivci, obrekovanci, sleparji itd.

Koliko zatožeb so dali v svet o ranjem nadškofu Alojziju, ki se ni mogel braniti in se tudi zdaj v grobu ne more; ali za to pa je danes svet izvedel, da oni tožitelji so lažnivci, sleparji itd.

Kako so ponižavali in v nič devali vse naše poprejšnje poslance; kako so vsakega človeka omazali — „s kačjim jezikom“ — in razmesarili, ako ni šel slepo za njimi, in kdo se je to upal? Komedijske in otroci brez načrta in programa, zahrtni hinavci itd.

Kaj so vse pisarili in vganjali proti škofu Mahničju in proti našemu kardinalu — ti može, ki zdaj pravijo, da so sami lažnivci in sleparji!

Ljudstvu so obetali zlate gradove, „30 let niso goriški slov. poslanci nič storili“, so rekli; ali glej čudo! prišli so čudodelniki, ki so naenkrat vse obljubili. Zdaj pa pravijo, da so bili le lažnivci in sleparji in da je torej slovensko ljudstvo nalaganu in osleparjeno!

Razlagali so ljudem po glasilu in na shodih, da morajo kljubovati v dežel-nem zboru za to, da bo sam presvitli cesar izvedel, kar so govorili in pisali proti vladi in Italijanom in da bo on sam naredil „mir med svojimi narodi“ na Goriškem. In res, je cesar vse to izvedel in morda tudi veroval, ali tudi zdaj bo izvedel cesar, kakih može so bili tožitelji: lopovi, sleparji itd.

Zdaj se ima zopet sniti deželni zbor. Kako bodo sli naši poslanci tja, sam ne vem. Najprej naj gredo k maši in naj na kolenih zahvalijo Boga, da imajo vladu, ki jih varuje, da se ne raz-tržejo in pobijó med seboj, ker „Soča“ piše, da se bodo pretepali „do krvave glave“. Gorje torej Slovincem, da nimajo vlade in policije! — Potem pa naj poslanci stopijo pred dež. glavarja Pajer-ja in naj mu rečejo: Prerekli smo jih veliko o tebi in tvojih, ali oprosti: bili smo lažnivci, obrekovanci, sleparji itd. Tako je stanje slovenske politike na Goriškem! Kdo naj nas spoštuje, če se sami prav nič ne?!

Jaz nimam namena miriti srditih bojevnikov, ker kdor miri, se mu rado zgodi, da sam po glavi dobi. Toda prepri se tiče tudi delavske organizacije, ker hočejo nekateri gospodje prepri zanesti po celi deželi, med razne stanovne in se silo zabraniti nadaljno delavsko samopomoč. — Poučljiv je vže začetek prepira. Prepri je začel učitelj v „Slovenskem Narodu“. Učiteljem namreč ni bila po godu abstinenca slov. poslancev v dež. zboru. Zakaj ne? Za to, ker so pričakovali povišanja svoje piče plače ravno od deželnega zbora. Ko se je torej oglašil prvi kritik naše politike, je hudo naletel in učitelji so prišli v veliko nemilost pri glasilu poslancev. Toda kmalu je bilo vse to pozabljeno in zdaj se vže vsi laskajo učiteljem. Zakaj? Ker vedo, da so učitelji politična moč. Če bi bil oni „greh“ storil kak posestnik v imenu ljudstva, ki je vsled abstinence veliko trpelo, bilo bi gorje njemu in njegovim. Celó življenje bi ne bil imel miru. Da, ljudstvo, to je ničla, ker v politiki malo velja, saj niti časa nima zanjo.

Prepirajoči stranki si zdaj iščete zaveznikov. „Sočina“ stranka išče trgovcev in krčmarjev. Ustanovila je „trgovsko-obrtno društvo“. Jaz bi rad veroval, da društvo nima političnih namenov in da je ustanovljeno le v izobraženje in organizacijo trgovstva na zdravi podlagi; ali razna znamenja kažejo, da to ni res. Najprej pravijo gospodje sami, da je ustanovljeno po vzorcu kranjskega društva in da ima torej isti namen.

Kranjsko društvo pa ima skoraj zgolj političen namen in v gospodarskem oziru ne dela nič drugega, ko da ovira in ovaja zadrage kmetov in delavcev. Toda

ne sodimo prenašlo. Bog daj, da bi imelo društvo le gospodarski namen.

„Soča“ pa ne more več prekrivati svojih političnih namenov pri tem, ker ona sploh ne zna molčati. „Soča“, pravim, hoče si vstvariti na Goriškem — po Kranjskem vzorcu trgovsko — krémarsko stranko proti delavskim stanovom in njihov prijateljem duhovnikom ali učiteljem. Za-to uči, da delavskega vprašanja pri nas sploh ni, in da delavcem ni treba svoje organizacije, da to snujejo pri nas znani samopašni in gospodstva željni ljudje“ i. t. d. Zlasti so ji pa v želodcu zadruga. — Da je vsa delavska organizacija umetna in nepotrebna, se pač dá zapisati na papir, ali reči to v obraz človeku, ki ima pet zdravih pečetkov, se ne more. Kako neki? Isti gospodje „Sočani“ vabijo in pridušavajo ude drugih stanov, ki so izobraženi, ki imajo vže kot stanov izvezo med seboj, da naj se brez izjeme vsi družijo v posebno društva in da naj vsi skupaj držijo; delavcem pa, ki so brez šole, brez odgoje, brez stalne službe, vedno siromaci, v boleznih brez pomoči, delavcem nemanjivo odsvetavajo shode in društva, kakor da jim ni to čisto nič potrebno! Komu pojde to v glavo, če je zdrava? —

Zdaj še nekaj o zadrugah. Najprej moram reči, da je nekakšno glasilo slov. poslancev v tem vprašanju vže večkrat premenilo svoje prepričanje. Pred leti mu je bilo vse socialno vprašanje izmišljeno od klerikalcev za grde namene. Stalo je kakor pribito, da pri nas socialnega vprašanja ni. V sled tega so se gospodje vprli z vso silo celo proti nedolžnim kmečkim posojilnicam. Potem so v tem pogledu nekoliko odnehali in niso več nasprotovali posojilnicam. — Nadalje je prišel vseslovenski shod v Ljubljani l. 1897. Na shodu je dr. J. Šušteršič, voditelj kršćansko-socialne gospodarske organizacije za Slovence, t. j. bistveno isti program, katerega zdaj izvršuje na Kranjskem.

Shodu je bil predsednik dr. A. Gregorčič, a tudi dr. Tuma je imel častno mesto tam, in A. Gabršček je bil posebno glasen poslušalec.

Vsi pa so rekli „živio, dobro“ i. t. d., ko je dr. Šušteršič predložil svoj načrt. To je obveljalo nekaj časa in naši gospodje so bili zelo goreči za združeno organizacijo.

Radi bi bili celo deželo prepredli z zadrugami, in manjkalo jim je moči. Še letos pozno spomladi, ko je bil napovedan poučen shod o združni organizaciji, je „Soča“ pisala: „Izvrstna misel!“ Tako je bilo dve, — tri leta; a danes? Danes pravi „Soča“ da je vse to le sleparstvo in sanjarija. — Vprašam vas, možje, ali se ne pravi to ljudi maličiti? Kdor ima količkaj spoštovanja do ljudstva, ne sme tako menjavati barve.

Zdaj pa sodite sami, ali so sodruga delavskih stanov res tak straš in greh. Zadruga ustanovljajo kmetje, rokodelci in delavci, da si sami pomagajo in da se branijo izkoriščanja. *D v r n e* zadruga (posojilnica) ustanovljajo, da hranijo denar in si ga izposojajo da se rešijo oteruhov. *Produktione* zadruga ustanovljajo rokodelci in delavci, da v skupnih delavnicah ali tvornicah izdelavajo izdelke ter se tako rešijo kapitalista (gospodarja), ki je izkorišča. *Pridobitne* in *gospodarske* zadruga ustanovljajo, da pridelke in izdelke skupno prodajajo in svoje potreščine skupno nekupavajo ter se tako rešijo izkoriščanja trgovcev. *Konsumna* društva ali prodajalnice ustanovljajo, da prodajajo na drobno dobro blago za pošteno ceno. *Konsumna* društva so v prid najubožnejšim ljudem, kateri so prisiljeni vkupavati vse reči na drobno po 2—4 nov. in ki ravno rali tega plačujejo najvišje cene za najslabše blage. — Povejte mi torej, kaj je slabega v zadrugah? Nič. In vendar tolik boj proti njim. Vprašam, ali se bogatini ne družijo v zadruga, v akcijske družbe, v karteje i. t. d.? V Gorici nakupava kmetom razno blago za pošteno ceno kmetijska družba, ali vlani so goriški gospodje ustanovili za isti namen *komanditsko družbo*, a nikdo ni črnil besedice proti njej. Slov. tiskarna jim je tiskala, če se ne motim, slov. plakate, katere so prilepili po slov. vaseh. Če bi pa zdaj kmetje za kmete ustanovili društvo z istim namenom, bi vstal vihar med politiki! A še je hujske to, da gospodje politiki hočejo vprav *ukazati in ustrahovati ljudstvo*, da si ne sme snovati zadruga. Ukazaval pa nam ne bo nikdo, ko cesar, ker nikdo nima oblasti čez nas v tem oziru, ko on. Motijo se torej gospodje, če menijo, da bodo nas ustrahovali.

Vprašajmo pa vendar, zakaj se tako ženejo proti zadrugam? Glavni razlog je, ker zadruga škodijo slov. trgovcem. Ču-

dnja vojska to! Na eni strani zadruga, kateri na Goriškem ni, na drugi strani slov. trgovci, katerih tudi ni in vendar se vojskujejo! Jaz sem rajše za trgovce, ko za zadruga, ako se postavi trgovstvo na *zdravo* podlago poštenega dela in zaslužka. Te podlage trgovstvo zdaj nima in je *tudi noče imeti, ker zahteva zase neomejeno svobodo*. Zdravo podlago bi mogla dati trgovstvu le vlada s primerno trgovsko postavo, ali dokler so trgovci čisto neomejeni in prosti nasproti občinstvu, morajo pustiti to prostost tudi občinstvu.

Sicer pa recimo, da bodo zadruga res škodile trgovcem; kaj za - to? Na 1000—2000 ljudi pride komaj en pravi trgovec med Slovenci. Torej enemu na ljubo naj trpijo tisoči?! Kje je to zapisano? Koliko ljudi strada pri nas, koliko se jih seli v Ameriko, koliko jih hodi s trebuhom za kruhom po svetu, a kedo se briga zanje? Če pa eden škodo trpi, vsi časopisi vpivjo! — Ali v resnici stvar nikakor ni tako huda za trgovce, ker za poštene in umne trgovce bo vedno dela poleg zadrug. Če bi se pa tudi zgodilo, da bi kedo moral zapreti stacuno radi zadruga, si bo mož ložje pomagal ko ujevovi odjemniki do kake primerne službe. Saj itak naši trgovci pošiljajo svoje otroke rajše v državne službe ko v trgovino! Stvar torej ni tako huda!

Vojska pa vtegne nastati čez mero huda, ker bodo gospodje politiki vdarjali na strune osebnega dobička in pehlepa po mamoni. To vtegne razburiti duhove. Toda nobena moč ne bo mogla zabraniti združne organizacije. Kakor se je začel pomikati drugi svet, tako pojde tudi Goriško, po isti poti. Za enkrat vtegnejo naše ljudstvo zmaličiti, ker je premalo izobraženo, ali dolgo ne bo to trajalo. Voz pojde naprej in se ne bo ustavil, če se par otrok obesi na soro, da bi ga zadržali! Bolje bi pa bilo, da gospodje te načrte umaknejo, ako pa ne, nimajo pravice zahtevati, da naj vsi drugi žrtvujejo njim na ljubo svoje koristi. Predlagam torej naslednje resolucije:

1. Katoliško delavsko društvo v Gorici kliče slov. kmetom, obrtnikom in delavcem: združite se in pomagajte si sami, ker če sami ne boste skrbeli za se, bodo drugi malo za vas storili.

2. Vsaki ud delavskega društva naj se trudi, da pridobi delavskemu društvu, še druge ude da ne bo slov. delavca v Gorici, ki bi ne bil ud slov. del. društva.

3. Kmetje, obrtniki in delavci odobravajo in pozdravljajo z veseljem organizacijo in napredek slov. trgovstva na Goriškem, toda odločno odbijajo zahtevo, da naj delavski stanov izbrisejo iz svojega programa *združno organizacijo trgovstva* na ljubo: Vsaki je sebi naj bližji in občina blaginja ljudi je več vredna, ko dohodki enega ali drugega trgovca, kateri bi vtegnil trpeti kako neznatno škodo.

4. Delavsko ljudstvo, katero je ostalo vedno zvesto slovenski zastavi, pričakuje od izobražanih slov. rodoljubov: od duhovnikov, učiteljev, uradnikov, odvetnikov in družih, da ga bodo podpirali v strašni bedi, gnotni in dušni, v kateri se nahaja, in da ga ne bodo pustili na cedilo morda radi političnih namenov.

5. Ako bi se pa radi političnih preprirov in radi politične veljave kaka politična stranka izneverila slovenskemu socialnemu programu, naj delavsko ljudstvo tako stranko hladnokrvno prezira in hodi mirno svojo pot naprej, naj si ustanavlja, previdno sicer ali dosledno, gospodarske zadruga, prodajalnice pa le tam, kjer ni pravih slov. trgovcev.

6. Te resolucije naj predsednik naznani političnim voliteljem.

Zbor je resolucije sprejel in zaklical „živio“ presvitlemu cesarju Francu Jožefu I.

Državni zbor.

Zaključek obravnave kvotnih deputacij je živ dokaz, da naša avstrijska polovica le preveč drago plačuje dualizem, kakor se je pričakovalo, naša deputacija je morala odnehati pred jekleno vstrajnostjo in neodjenljivostjo ogrskih deputatov. Grof Clary je namerjal dobro kiniti večino. Prevzel je nalogo rešiti nagodbo, dognati porazdelitveni zakon in drž. proračun. Da zadovolji levičarje odpravil je jezikovne naredbe, katere pa je obljubil nadomestiti z jezikovnim zakonom za vso državo. Tola o tem načrtu ni ne duha ne sluha. Nasprotno se je še celo resno in očitno trudil razrušiti desnico in vstvariti novo večino. In ko se je očigled temu desnica postavila za svoj obstoj in čast Claryju po robu, očitajo isti levičarji, da uganja desnica obstrukcijo, ko se gre za „državne potrebe“. Res je dognana stvar, da v naših

razmerah večina ni mogla zahtevati svojega ministerstva in da je bilo na mestu le uradno nepristransko ministerstvo, kot kakoršno se označuje sedanje, ki pa je vse preje kot to in dela le v prilog — levici. — In tako ministerstvo naj bi desničarji podpirali! Pri tem je pa žalostno tudi to, da večina sama ni do cela solidarna, kar se je pokazalo posebno pri kvoti. Samo češki in slovenski zastopnik sta odločno vstala pri zahtevi, da se Ogrum zviša kvota, medtem ko so ostali zastopniki desnice se krhali in lezli navzdol.

V seji dne 21. nov. so bile na dnevnem redu zatožbe Thunega kabineta radi uporabe § 14. — Govorila sta soc. dem. Zeller in nacionalalec Schönereer. Mladočeh Dyk je dokazoval, da zatožbe juristično niso utemeljene. Pri glasovanju je bil predlog odklonjen.

Čeh Doležal je zahteval, da se vlada pozove pri prihodnjem ljudskem štetju ne vže ozirati se na občevalni jezik, ampak na narodnost in dokazoval, kako nezanesljiva je statistika glede narodnosti v Avstriji; oglašil se je tudi posl. Spinčić, ki je v krepkem govoru dopolnil glede Primorske predgovornikove trditve.

V pondeljek je vlada predložila zbornici kvotni zakon in načrt zakona o kontingentu rekrutov. Potem se je nadaljevala razprava o vladnih nagodbenih predlogih. Posl. Biankini se je izjavil proti nagodbi. Govoril je skoro nad štiri ure in razpravljal med drugim o hrvatskem državnem pravu.

V svoji zadnji seji je sklenil mladočehski klub nastopiti proti vladi najostrejšo opozicijo in preprečiti pravočasno rešitev nagodbe.

Opasnost položaja in nezmožnost kabineta dokazujejo najbolj posredovanja krome v vseh važnih vprašanjih. Tako je bil poleg drugih odličnih politikov pri cesarju tudi naš jugoslovanski zastopnik posl. Povše, ki je ravno in določno označil stališče zveze in posebej Slovencev.

Posvetovanja se nadaljujejo in širijo govornice, da Clary skoro odstopi in da posebno Poljaki delajo na to, da se osnuje nova osrednja stranka iz Poljakov, katoliških nemcev in zmeranih liberalcev.

Politični pregled.

Poslanec Povše pri cesarju. V sredo dne 22. novembra je cesar vsprejel v avdijenci slovenskega posl. Povšeta, kojemu je vladar sporečil svojo željo, da se rešijo najnujnejše državne zadeve, to je kvota, nagodba z Ogrsko in proračunski provizorij. Cesar umeva stališče opozicije, vendar pa naj bi se imelo pred očmi državne potrebe. Posl. Povše je pojasnil stališče kršč. narodne zveze, ki najde v desnici svoje sokrivne brate v dosego narodnih pravic in kat. ljudsko stranko, s katero imajo Jugoslovani iste verske in gospodarske cilje. — Proti sedanji vladi pa posebno Slovenci ne morejo postopati drugače, kot opozicijsko.

Mladočeh Engel pri cesarju. Po poročilih raznih listov povedal je Engel cesarju, kako grozno razburjen je bil česki narod v sled preklica naredb, še bolj pa v sled raznih tajnih ukazov. Nemalo pa je posl. Engel osupnil, ko mu je cesar povedal, da so kritični odstavki v omenjenih ukazih delo nekega višega pravosodnega uradnika česke narodnosti. Dr. Engel je v obče dobil utis, da je vladarju mnogo na tem, da se uredi česko vprašanje.

Avstrija za Angleže. Naš zunanji minister grof Galuhowski vganja skoro vedno avstrijskemu javnemu mnenju nasprotno politiko. Lahko se reče, javno mnenje, e le avstrijsko, ampak sploh evropsko je na strani zatiranih Burov. Vendar je pa povedalo naše zunanje ministerstvo v svojih glasilih, da nima Avstrija vzroka protiviti se angleški akciji, češ, da vladajo med obema državama prijateljske razmere. — Dvomimo, da bi moglo avstrijsko prebivalstvo najti povoda, ogrevati se za — angleško kramarjstvo. Simpatije do Burov zahteva že gola človekoljubnost, gotovo pa pred vsem tudi krščansko načelo.

Hrvatski deželni zbor se snide danes dne 30. novembra. Na dnevni red pride budgetni provizorij in pa časna finančna pogodba z Ogrsko za jedno leto.

Volitve v Gradu. Rezultat zadnjih občinskih volitev je bila ožja volitev med soc. demokrati in nacionalci. Največ glasov so dobili soc. demokrati. Izvoljena sta radečkarja Resel in Pongratz in nacionalci Wiedner, Kumer in Braun, kateri slednji je tudi bolj radečega mišljenja kot nacionalcen.

Francoski parlament. Pri debati o politiki vlade je vlada zmagala s 317 proti 212 glasovom. To se je zgodilo s pomočjo radikalnih, republikanskih in socialističnih krogov. Vendar pa bo veselje vlade kmalu pri koncu, kajti sedanja večina ima kal razpada v sebi, ker ne zastopa ljudskega mnenja.

Nemški cesar na Angleškem je bil prav slovesno vsprejet, ker je Angležem do tega, da jim Nemčija ne bo provzročala nikakih zaprek v angleško transvalski zadevi. Angleži pa še celo zahtevajo, da naj Nemci vplivajo na ostale velesile, da postanejo prijazne angleški akciji na jugu. In gotovo je, da bo Nemčija začela tudi v tem oziru mešetariti.

„Zuchthausvorlage“ ali predlaga omejitve delavskih štrajkov je bila te dni v nemškem državnem zboru odklonjena z glasovi katoliških in socialnodemokratskih poslancev. Z vlado glasovali so samo kapitalisti in židje sploh. — To je vsekako velik vdarec za vlado, ki sedaj ne vže, ali naj razpusti parlament in razpiše nove volitve ali pa naj v sled nezupanja odstopi.

Izgoni v Sibirijo se odpravijo, poročajo ruski časniki, glasom kojih se za to idejo zavzema posebno car sam, ki je že pred časom naročil posebni komisiji, naj to vprašanje prouči in stavi primerne predloge. Upati je, da se v ime pravičnosti in človekoljubja ta zastavela naprava tudi res in kaj kmalu odpravi.

Transvalsko vprašanje. Buri se sedaj pripravljajo na vsprejem angleških čet iz Kapstadta in Durbanu. Ob železnični progi med Pietermaritzburgom in Eastcourtom je utaborjena glavna burška armada pod Jubertom, katerega so angleška poročila izmišljeno prglasila — mrtvim. — Ob oranjski meji so zasedli vse važne postojanke in zaprli kar tri železnice. Angleži sicer trosijo vest, da so Buri nehali z obleganjem Ladysmitha, vendar pa danes nihče ne dvomi, da je ne le Ladysmith ampak tudi Colenso že do cela v burških rokah. Tudi uradna poročila nič ne povedo o 20 burških vlakih, ki so odvedli v Pretorijo angleške vjetnike, čeprav se je to, menda res, kakor se je to iz Pretorije javilo v Berlin. Sumljivo je tudi da je angleška vlada proglasila obsešno stanje v desetih okrajih Kaplanda.

Ljudstvo namreč komaj čaka, da se otrese Angležev in postaja opasno za zadnje. — Jako iz trte izvito je tudi poročilo, da so Buri upadli Nemce v Natalu, kar ima samo namen *razburiti* mnenje v Nemčiji. Po dolgem času prihajajo tudi iz Mafekinga vesti o angleško-burških praskah. Z velikimi zgubami so Angleži Bure premagali pri Belmontu, če smemo verjeti uradnim vestim, az druge strani se poročča, da to ni bila nikaka zmaga, marveč, da so Buri generala Methuena potisnili nazaj v prvotni tabor ob reki Oranje in da je Jubert obkolil Pietermaritzburg. Sploh je vlada v velikih skrbeh, da se vper razširi po celi kapski koloniji. Nadaljuje poročilo pravi, da se je pri Willow-Granze blizu Eastcourta vnel hud boj. Buri so pognali celo angleško armado nazaj s tako silo, da je angleški poveljnik se umaknil v Eastcourt.

Kaj novega po Slovenskem?

Na Kranjskem. V Dobranji pri Ljubljani je kmetijsko društvo slovesno otvorilo lastni „Združni dom.“ — Cigan Held je bil pred novomškimi porotniki z nova obsojen na smrt. — V Kamniku so izvolili odbor meščanov, ki naj dela na to, da se izvede železniška črta iz Kamnika preko Gorenjeje grada do velenjske železnice. — Zis-bno šulferejsko šolo v Domžalah hočejo Nemci razširiti v javno. Prosili so deželni solski svet kranjski. Kranjskim nemškutarjem raste greben. — Zdušila sta se pri zažiganju oglja 25 letni ogljar P. Rejec iz Kroke in njegov 15 letni brat. — V hišo krčmarja Gilarja v Zaspu pri Gorjah se je priklatil tat v ženski obleki. Ropot je vzbudil krčmarja, ki je tekkel za tatom. A tat, obličen v žensko obleko, je obdelal krčmarja, da ze je zgrudil, potem jo pa odkuril. Krčmarja so prepeljali v ljubljansko bolnico.

Na Štajerskem. Novo deželno trtnico dobe v Spodnji Veličini pri Mariboru. — Solicitator Bovha je bil oproščen, ker se je napaden streljal z revolverjem. Nemci se jeze radi tega. — V Slovenski Bistrici so ustanovili čitalnico. — Na graškem vseučilišču število slušateljev pojema, Vzrok so nemško-nacionalne agitacije profesorjev in bursev. — Anton Pessari iz Brebroynika je bil za tožen, da je ustrelil svojega očeta. Mariborsko solišče mu je prisodilo 10 let

težke ječe z mesečnim postom. — Občinski zastop trga Kozje je izvolil za častnega občana č. g. kapelana Muršeca. — Katol. polit. društvo v Konjicah je priredilo slavnostno slovesno, ki se je sijajno obnesla.

Na Koroškem. Na Strojnem je kmet Kosmač ukradel svojemu sosedu kravo. Tata so zasledili in orožnik ga je prijel. Med potjo pa je ubežal. Orožnik ga je pričakoval pri njegovi hiši. Ko je hotel zopet ubežati, je ustrelil orožnik za njim in ga ranil tako hudo, da je umrl. — Na Bauernbunderskem shodu je poseben razsajal bar. Rokytanski. A Slovencev menda še tudi on ne požre.

Dopisi.

V Gorici (Odgovor „Soči“). Lastnik „Soče“ se je razkoračil nad našim listom, češ, da napoveduje bojkot slovenskim trgovcem. Mi se odločno zavarujemo proti takemu podtikanju! Mi ne napovedujemo bojkota slovenskim trgovcem. Pač pa smo čisto mirno povdarjali, da utegne imeti zle posledice, ako trgovci in obrtniki kot stan stopijo v službo dveh, treh mož, kateri ne taje, da snujejo svobodo miselno stranko. Proti organizaciji trgovcev nismo bili in nismo, torej tudi ne proti „Trgovsko-obrtnemu društvu“ kot takemu. Ker pa se je to društvo osnovalo iz političnih, interesov, in ker „Soča“ že kaže svoje rozičke, in zato smo rekli, da bode politična strankarstva škodovala trgovcem in obrtnikom. Pri tej trditvi ostanemo tudi danes. In g. Gabršček in tovariši se že danes ogibljuje v njihove, ki popolnoma ne trobijo v njihov rog, kakor delajo oni, tako bodo, ako trgovci nastopijo kot jedro liberalne stranke, storili z isto pravico tudi drugi. Naš list ni nikogar hujskal, marveč čisto objektivno pokazal na poslednice, ki nastanejo vsled političnih hujskarij. In to so nam priznali celo trgovci in obrtniki sami.

Najlepša je pa ta, da A. G. za povračilo napoveduje bojkot duhovščini. Tu pa smo se od srca smijali, ugneti duhovščino. Ha, ha! to je pa že smešno! G. Gabršček naj nikar ne misli, da bode s takimi strašili duhovščino ugnet v kozji rog. Duhovščina se nima nikogar bati, razven svoje vesti in Boga. Po svoji vestni in prepričanju pa bode delovala tudi naprej v kljub vsem grožnjam „Soče“, katero pač že dobro pozna.

O liberalizmu „Soče“ si tudi mi ne bomo razbijali glave. „Soča“ je govorila skozi deset let dovolj jasno in bo govorila, prepričani smo, še več, da vsakdo lahko spozna njen liberalizem. Preteklost nas uči, kako bode postopala v prihodnosti. **A vzame na znanje!**

Z dežele. Se vsi ne na znanje. — Zadnjikrat je povedal Prim. list v uvodnem članku, da misli „Soča“, s frazo „proč s črno temo“, toliko kakor proč z duhovščino. Dne 24. nov. pa ona to zanikuje in odločno protestuje proti takemu falsifikovanju. Dobro! Mi jemljemo to po uradnem načinu na znanje. „Soča“ torej s frazo „proč s črno temo“ ne misli splošno na duhovščino, ampak le posamičnike Kdor hoče, naj vprav. Nekaj čudnega je vendar pri tem. Pisatelj uvodnega članka v našem listu, in pisatelj članka „Nova stranka“ sta enako mislila, da si se najbrže niti ne poznata, ali prav gotovo, da sta precej daleč drug od drugega. — Kakor ta dva enako so tomačili to novo frazo najbrže še mnogi drugi, ako ne vsi čitatelji „Soče“.

Kdo je kriv temu različnemu tolmačenju? Nekoliko, ali bolje, vsemu temu kriva je pisava „Soče“ v zadnjih časih. Zato pa bi ne škodovalo njej nekoliko poduka, da se za naprej izogne tako različnemu tolmačenju njenih novih fraz. Vemo, da ne mara poduka najmanj od „politikujočih kapelanov“, vendar naj njim v prvi vrsti njej in potem tudi drugim in to je: Pisatelj izrazi se tako, da se čitateljeve misli bodo ujemale s tvojimi pri čitanju! Pred nekoliko leti je bil prepričan dr. Mahnič in pesnikom Gregorčičem radi pesni „Človeka nikar“, poleg družih. Drugače si je razlagal pesen dr. Mahnič, drugače Gregorčič. Kdo je imel prav, o tem ne sodimo. Dejstvo je, da se je pesen različno tolmačila. Tako smo tudi zdaj tolmačili ono frazo vsak po svoje. Prvi vzrok temu je pisatelj, ki svojim občutkom ne zna dati take oblike, tacih izrazov rabiti, ki bi povzročili v čitatelja isto čustvo, iste misli, kakor jih ima sam. Drugi vzrok različnemu tolmačenju je iskati v strasti čitatelja posebno takrat, ko čita liste politično si nasprotujoče. Pristaš ene stranke vidi vse črno, kar čita v listih druge stranke. Ravno zato je treba največje pozornosti

v rabi besed in fraz, da se izogne različnemu tolmačenju, potem ne bo treba protestovati proti kakemu falsifikovanju, potem ne bodo sloneli naši sklepi na različnih premisah.

Dandanes živimo v materijalnem veku. Izginil je idealizem in namesto tega imamo realizem; — enako tudi izgublja se abstraktni pojmi in nastopajo konkretni. Čemu danes pisati o „črni temi“, čemu o klerikalizmu, o klerikalni samopašnosti i. t. d. Izrazimo se bolj po domače, bolj konkretno: ta in ta je nasprotnik, bolj konkretno: ta in ta je duhovnik, hoče nam vladati, ta duhovnik dela le za svoj zep, za svojo čast; potem ne bo falsifikacije.

NOVICE.

Osobne vesti. V Gorici se je mudil nekaj dni mil. škof krški, mons. dr. Mahnič. Danes je odpotoval, na Krk. — Vojaškima kapelana II. razreda sta imenovana kapelana dr. Ivan Tarlar v Gradežu in Valentin Zega v Bolcu.

Otroški vrtec v Solkanu otvorjen; včeraj se je otvoril ta vrtec na posebno slovesen način. K blagoslovitvi se je blagovolila potrditi sama Nj. Vzornost kardinalnadškof dr. Missia. Solkanci so z nardušanjem pozdravili so veselo vest in okinčali svoje hiše na dan prihoda z zastavami narodnimi, cesarskimi in papeževima. Pred otvoritvijo ga je pozdravila domača in okoličanska duhovščina, obč. zastop, na čelu mu blag. g. župan Možečič, šolska mladina in druga odlična gosposoda. Potem je služil kardinal sv. maše v duhovni polni cerkvi, na kar se je vršil slovesen spred do otroškega vrteca, ki ga je blagoslovil nadvladika ob oblihi asistenci. Ob 10. uri se je vladika vrnil, burno pozdravljen, v Gorico ter pustil v ljudstvu najbolj utis. Solkanci te časti ne bodo nikdar pozabili. Krasno okinčan je bil tudi otroški vrtec, ki ima jako lične prostore, in se je pohvalno izrazil o njih okr. nadzornik g. Fiužgar.

Da se je oživotvorila ta misel, gre pred vsem čast in priznanje tukajšnjim rodoljubom, posebno našim cenjenim damam, ki so, bodisi osebno, bodisi z agitacijo pri tukajšnjih odličnejših in občinskih krogih, pripomogle ne le k lepemu vsprejemu, ampak k otvoritvi sploh. Bodi jim že tem pōtem izraženo vse priznanje in zahvala. Srčno smo hvaležni tudi vsem onim, ki so z lepimi denarnimi zneski gmotno podprli zavod!

Vrtec steje že 56 otrok, živ dokaz, kako krčeče je bil potreben. Tako se bo okom prišlo nelagodju, da se otroci ne puščajo brez varstva doma med tem, ko so stariši v delu. Tako se tudi zdaj navajajo, da iz njih postanejo dobri šolarji in vzgleden naraščaj! Vrtec prične s podukom že te dni.

Laški, nemški in slovenski pogovori s kratko slovnico slovenskega jezika, uredil gosp. J. Premru, c. k. gimn. ravnatelj. V. poboljšana izdaja. — Na prodaj je pri gosp. J. Paternolli v Gorici.

Kaj umeva pod besedo „klerikalizem“, naj nam pojasni „Soča“, da bomo na čistem. Kdor straši s klerikalizmom, naj tudi svojim čitateljem pove, kaj pomeni ta beseda.

Za Alojzijevišče: Vlč. g. M. Vales 10 kron, vlč. g. Jos. Ličan 4 krona, preč. g. J. Pirih 10 kron, vlč. g. A. Božič 24 kron.

V Levpi nabrali 901 klgr. krompirja.

Vsem našim dobrotnikom izrekam prisrčno zahvalo! Bog stotero povrni!

Občinsko starešinstvo na Libušnjem sklenilo je v svoji seji dne 19. t. m., da pristopi k uzdrževanju zdravništvu v Kobaridu. Toliko v pojasnilo dopisniku iz Kobarida v predzadnji številki vašega cenjenega lista. Libušenje.

„Gorica“ je prinesla vest, da so že vse naše planine v snegu, — nam pa se poročajo, da so še najvišje gore na Bovškem, Kobarijskem in Tominskem — brez snega.

Glada umrli ste v Hišnu na Češkem sestri Ana in Jožefa Šadek. Okoli 70 let stari sestri so dobili mrtvi v stanovanju. Pri preiskavi stanovanja so dobili hranilno knjižico za 3.300 gl.

25 let radi klobute. Vojaško sodišču v Neapolu je obsodilo vojaka Volponija na petindvajset let ječe, ker je dal nekemu častniku klobute.

Nesreča. V Trstu sta se igrala najstarejši Anton Marušič in petletna Ida Rauber pri odprtem oknu v ulici Irene. Zgubila sta ravnotežje in padla iz tretjega nadstropja na dvorišče, kjer sta obležala mrtva.

Napad na vlak. Na železniški progi Reka-Zagreb so neznan zločinci v bližini postaje Skrad odstranili del železniških šin. Strojvodja je o pravem času zapazil zločin ter preprečil grozno nesrečo.

Od strahu umrla je krčmarica Marija Lavrencić v St. Andrežu pri Gorici. Njena svoga je udaril s polenu na glavi nje soprog. Ko je zagledala kri, se je zgrudila ter ostala mrtva.

Umrli je g. Uršič Ivan, voditelj komisije za vrtno uš pri c. kr. carništvu v Trstu. Umrli je umri c. kr. carniški oficijal, g. I. Cej.

V Solkanu je zgorelo štiri letno dete. Pustili so jo popolnoma samo doma. Otrok je prišel k ognju, obleka se mu je vnela ter je popolnoma zgorela. Stariši, pazite vendar na otroke!

Tlak iz asfalta se nameruje napraviti na prostoru med nadškofijo pa do začetka Gosposke in Semenške ulice. To pa zaradi tega, ker je tam navadno največ blata. Sicer pa so goriške ulice sploh vzorec, kake mestne ulice ne smejo biti.

Pogorelo je v nedeljo 19. m. m. posestvo Justa Merviča, po domače Cebbron. Škode je nad 2000 gl. Mervič je zavarovan.

Stoletnica rojstva škofa Slomška. Dne 26. novembra pričelo 100. leto rojstva nepozabnega kneza in škofa Slomška. Rojen je bil namreč 26. nov. 1800 v Ponikvi na Štajrskem. Štajski Slovenci bodo prirerjali po slovenskih župnijah Slomškove slavnosti. Slomšek je ustanovitelj Mohorjeve družbe. Povzdignimo torej številno udov, proslavimo stoletnico rojstva njezovega!

Veljika udobnost zganjarjev je dobil Celovec. Na ulicah so postavljeni avtomati, iz katerih si zganjarji nalivajo zganje. Tudi naprelek.

Die katholische Kirche je delo, ki bo izšlo v 30 zvezkih a 60 kr. V 15. zvezku, ki se lahko posebej naroči, je opisana zgodovina goriške metropolije. Goriško nadškofijo je opisal kanonik dr. Sedej, ljubljansko pa kanonik dr. Koren. Knjigo krasi mnogo jako lepih in zanimivih podob.

Občni zbor polit. društva „Edinost“ je bil v nedeljo v Trstu. Dvorana je bila dubkom polna. Došli so na zbor drž. in dež. poslanci istrski ter mnogo razumnistva. Po pozdravnem govoru g. predsednika je poročal tajnik dr. Slavik o delovanju društva. Predsednik in odbor so bili izvotjeni z vsklikom. Na to je sledil javen shod. Dr. Laginja je govoril o splošnem političnem položaju. Posl. Spintič je v daljšem govoru pojasnjeval razmere v Istri in v dež. zboru isterskem. Govoril je tudi urednik Jakič in drugi. Govorniki so elektrizovali zborovalce.

Kronska veljava. Finančno ministertvo je izdalo splošen predpis za finančne urade o kronske veljavi. Poleg tehničnih dolžil je to, da je oficijelno ime nove valute „Kronwährung“, ki izraza skrajšano „K. W.“ Če je v določilu svote že izražena beseda „krona“ ali „vinar“, ta dostavek odpade. Okrajšavi za krono in vinar sta „K“ in „h“. 1 goldinar = 2 kroni, 42 zlatih goldinarjev = 100 kron. Pri računskih plačilnih uradnih se še nadalje računski s srebrnimi goldinarji; agio se naznači vsaki mesec.

Shod avstrijskih krščansko socialnih delavcev bo dne 3. decembra na Dunaju. Tudi Slovenci bodo na shodu zastopani in bodo stavili mnogo važnih predlogov.

„Danica“, slov. kat. akademično društvo na Dunaju, je v svoji zadnji izvalredni občni zborovi seji soglasno izvolilo častnim članom zaslužnega slovenskega katoliškega rodoljuba, deželnega poslanca in stolnega kanonika, preč. g. Andreja Kalana.

Evvieca d'Italia! — dovoljen, ali kali hoče reči dveta odredba c. kr. deželnega šol. sveta, s kojo se je ustavila preiskava proti onim pripravnikom v Kopru, ki so se odlikovali s temi klici! Tako se c. kr. oblasti norčujejo z avstrijskim patrijotizmom! In potem naj ne raste greben — Italijanom!!

Burske žene. Junaštvo Burcev in njih ljubezen do domovine je znana. A tudi žene ne zaostajajo v tem, da so svojnima možnima. Tako se pripoveduje, da je žena z dvema otrokoma spremila moža do železnice. Tu je stopila pred poveljnika in rekla odločno, da pojde z možem. Ko jo je poveljnik zavrnil, češ da, to ni mogoče, je odgovorila, da gre na vsak način in kdo da je ne sme ločiti od moža. Streljati da zna in kuhati hoče možu. Poveljnik se je vdal in s prvim vlakom odpeljala se je tudi ona. Burec je zahteval dve puški, jedno za se, drugo za ženo.

Človekoljuben žid. Nek gališki kmet je prišel k židu s prošnjo, da mu

posodi goldinar, češ, da nima, ščimur bi si kupil kruha za svoj rodbino. Žid mu res dal zaproseni goldinar, toda pod pogojem, da mu kmet po žetvi vrne dva. Razven tega mu je moral zastaviti kožuh. Ko je že hotel revež oditi, poklič ga žid nazaj: „Ali mi niste dva goldinarjev dolžni“, ga vpraša. Kmet mu pritrdi: „Imaš li en goldinar?“ Kmet: da. „Daj mi torej en goldinar takoj in drugega mi donesi po žetvi.“ Zgodilo se je to in kmet je šel brez kožuha in je dolgoval po vrhu židu še en goldinar.

V Soli: Učiteljica: No Janezek, koliko jabolk boš imel, če ti dajo mati dva in oče dva. Janezek: Zudosti.

Dogodek v Rivi. Nek Belfatti, uradnik na italijanskem parniku „Moce-nigo“, je s svojim tovarišem Santi-jem izval v mestu Rivi, ki leži ob jezera Garda na južnem Tirolskem, škandal s tem, da je demonstrativno prepeval proti avstrijske pesmi in provociral naravnost avstrijske oblasti. Stražniki so ga zajeli, ga zaslišali in potem izpustili. Sodišče pa je zahtevalo zapor. Redarstvo je torej zahtevalo od kapitana, da se mu izroči Belfatti, čemur se je kapitan protivil ter razgrnil čez vlnod laško zastavo, da bi preprečil aretovanje. Redarji pa se za to niso menili, ampak s pomočjo žundarmov so udrli na parnik in aretovali ne-le Belfattija, ampak tudi kapitana Krivda, ki se vidno na laški strani. Toda časopisje se je zagnalo z vso silo zoper avstrijsko nasilje“, na kar sumelo je radi tega v Rimu interpelacij, in tudi avstrijski italijanski klub je na Dunaju nastopal groznik. Moral bi se zgoditi ravno nasprotno, avstrijski poslanci bi morali po svoji vladi interpelirati laško vlado. Tako se godi v Avstriji, ki bo tudi v tem slučaju se prav tako nečastno obnesla, kakor vsoled, kadar se ji je kaj priličnega zgodilo od strani Lahov ali Nemcev, vse zaradi prekoristne trozveze (?). Vboga Avstrija!

Cerkev sv. Antona uovega v Trstu je obhajala predzadnja sobota 56 letnico svojega obstanka. To svetišče je za tržaške Slovence najznamenitejša, a je zajedno tudi skoro da najlepša hiša božja na Slovenskem. Ob tej priliki je služil pontifikalno mašo tržaški vladika monsignor Sterk. Cerkev je prenovljena in napravi na človeka oajboljši utis.

Jubilej škofa Strossmayer-ja. Ta zaslužni hrvatski vladika slavil je pred tednom 50letnico svojega škofovanja. Bil je dvorni kaplan za dobe Jelačićevoga banovanja, Postal je škofom še jako mlad in kot tak začel delovati za ljubljani svoj hrvatski narod z dušo in telom. Znan je, koliko dobrodelnih naprav ni. Znovod je, koliko dobrodelnih naprav ni. Znovod je eden najbolj duhovitih in naobraženih cerkvenih činjenikov in gotovo bi že davno sedel na nadškofovskem sedežu v Zagrebu, da niso kleti sovražniki hrvatske in slovenske misli preprečili njegovo imenovanje. Pač se je slavljem biskup ob svoji 50letnici z za toščanjem in radostjo lahko oziral na plodove svojih činov tekom dobe svojega delovanja za narod. — Slava in še mnoga leta vladiki — Strossmayer-ju!

S. oče León XIII. — zdrav. Nasproti tendencioznim poročilom raznih časnikov o slabem zdravju sv. očeta, je konstatovati veselo dejstvo, da je papež popolnoma zdrav. Dokaz temu množestvilne avdijence, ki jih vrši 90letni starček dan na dan.

Občni zbor podpornega društva za slovenske visokošolce na Dunaju, kateremu je predse toval g. dvorni svetnik dr. Friderik Ploj, je dne 14. nov. pr. acclamationem izvolil odbor, ki se je sledeče sestavil: Predsednik: Jakob Pukl, izdajatelj lista „Der Süden“, posestnik i. t. d., I. podpred. Dr. Fr. Ploj, c. k. dvorni svetnik, II. podpred. Dr. Fr. Simonič, kustos vseučiliške knjižnice; I. blagajnik: Dr. Klem. Seshun, dvorni in sodni odvetnik na Dunaju I Singerstrasse št. 7; II blagajnik: Dr. Janko Babnik c. k. sodni tajnik v justičnem ministertvu; I. tajnik: Dr. France Vidic, c. k. urednik slov. drž. zak.; II tajnik: Ivan Luzar, nadrevident južne železnice; odborniki: Monsignor Fr. Jančar, papeški častni komornik, župnik nemškega vit. reda i. t. d.; Dr. Anton Primožič c. k. profesor pri ministertvu za uk in bogočastje; Žiga Sežun, c. k. likvidator v finančnem ministertvu. Pregledovalci: Dr. Vladimir GLOBETNIK pl. Sorodolomski, c. k. skajski svetnik v finančnem ministertvu; Dr. Jos. Mantuani, c. k. amanuensis v dvorni knjižnici, Dr. Janko Hočvar, odv. knjižničar, Dr. Mat. Murko, c. k. docent na vseučilišču, i. t. d. Dr. Anton Povšič, c. k. sodni tajnik, pri justičnem ministertvu. Jož Premru, c. k. kontrolor poštno hranilnice. Preglednikov

namestniki: Jakob Bratkovič, c. k. profesor v. p.; Alojzij Karba c. k. poštni pristav; France Pečnik, provizor lekarne c. k. ces. Elizabete bolnice. — Uže v prvi odborovi seji se je razdelilo čez 200 gld. podpor Prošenj ze podpore bi so je dva in petdeset. Upati je, da bodo Slovenci to društvo tudi letos radodarno podpirali, da bode odbor mogel zadostiti teški svoji nalogi. Odbor prosi še posebej izdatne podpore slavnih slovenskih posojilnic, mestnih in raznih drugih zastopstev. Darove je pošiljati I. blagajniku gosp. Dr. Klem Seshan-u dvornemu in sodnemu odvetniku, Dunaj I Singerstr. 7.

Letopis (I. letno poročilo) Gospodarske zveze v Ljubljani. Prvič je izdal za Gospodarsko zvezo v Ljubljani letno poročilo ravnatelj iste, gospod Ferdinand Sajovic. Isto se bavi samo z onimi zadrugami, kateri so člani Gospodarske zveze, ker čas ni dopuščal sestaviti celokupno poročilo vseh slovenskih denarnih zavodov in družih zadrug. Letopis obsega:

1. Predgovor.
2. Splošno poročilo o kreditnih zadrugah.
3. Seznamek posojilnic, katere so priglasile svoj pristop k Gospodarski zvezi.
4. Letno poročilo ljudske posojilnice v Ljubljani.
5. Denarni promet posameznih zadrug in skupni denarni promet istih. (Sumarium).
6. Račun izgube in dobička posameznih zadrug in isti skupni račun. (Sumarium).
7. Račun bilance posameznih zadrug in isti skupni račun. (Sumarium).
8. Kako je ustanovljati Raiffeisnove posojilnice? Uzorna pravila za iste in vse dotične prošnje do oblastev.
9. Vse postavbe tikajoče se Raiffeisnovih posojilnic in ostalih zadrug.

Letopis dobijo vse zadruge, katere so pri „Gospodarski zvezi“, v slučaju pa, če ga kdo družih želi dobiti, naj se obrne do ravnateljstva imenovane zveze, katero mu ga doposlje proti odškodnini.

Na „Letopis“ še posebno opozarjamo zaradi točke, kako je ustanovljati Raiffeisnove posojilnice, ker tam imamo navedeno, kaj so Raiffeisnove hranilnice in posojilnice, *uzorna pravila za imenovane posojilnice*, vse obrazce prošenj do oblastev pri ustanovitvi, one prošnje glede spremembe pravil in ravnateljstva. Zraven prošenj je pa vedno navodilo, kako in kje je iste vložiti.

Še bolj je pa nas razveselil zadnji del „Letopisa“, v katerem imamo navedene vse postavbe do slednjega časa tikajoče se pridobitnih in gospodarskih zadrug. Letih do danes nimamo niti v nemščini.

Upamo, da vdobimo prihodnje leto še poročilo o vseh družih slovenskih denarnih zavodih, tako da bōdēmo imeli pregled v vsem delovanju na gospodarskem polju.

Otroški glavi v torbi ciganke. Včeraj so aretovali v Bakarcu na Hrvatskem dva cigana in jedno ciganko. Pri aretovanju hotela je ciganka skriti svojo torbo, kar se ji pa ni posrečilo. V torbi so našli razne dragocenosti in dvoje odsekanih otroških glav, jedno od otroka, starega okolu treh mesecev in jedno od otroka, starega približno okolu 40 dnj. Jeden cigan je orožnikom usel ter je streljal nanje z revolverjem.

Preskušnje učiteljske sposobnosti v Gorici, so trajale od 13. do 25. novembra t. l. Od učiteljic, ki so se predstavile komisiji, bile so usposobljene z odliko: Delak Alojzija, Hacn Marija, Kavčič Ida, Muschka Emilija, Plohl Olga in Žele Margarita; usposobljene pa: Čej Katarina, Gostiša Karolina Jug Marija, Komac Ljudmila, Manzoni Emilia, Mesar Ljudmila, Praprotnik Marija, Svoboda Ivana in Valentinčič Julija.

Učitelja Henrika Lebana so usposobili tudi za učenje v nemškem učnem jeziku.

Angleški vojaki — trgovci s konji. Angleški najetimi vojakom v Transvaalu se godi jako dobro. Seveda tedaj, ko jih vuste pri miru. Največji semenj je pa mej njimi po vsaki bitki, ko se nekaj konj vsled burskih krogelj osvobodijo svojih gospodarjev. Konji vseh padlih in ranjenih Angležev se namreč takoj prodajo Natalcem za par šilingov, da, tudi za par smodk. Potem ni čudno, da Angležem vedno premanjkuje konj.

Preganjanje jezuitov. Pariški „Siēcle“ naznanja, da bode v kratkem francoski zbornici predložen predlog, da se iztira jezuite iz Francoske.

Koliko se pridelava v naši državi. V naši državi se pridelava 109 milijonov hektolitrov pšenice in ječmena, 44 milijonov hl. rži 38 milijonov hl. turšice, 67 milijonov hl. ovsa 128 milijonov hl. krompirja, 6,5 milijonov hl. vina, 17,4 milijonov

piva (samo Avstrijska brez Ogrske), 11 milijonov meterskih stotov železa in 311 milijonov met stotov premoga. Konjev, oslov in mul se redi v naši državi 3,780.000, govede 15.830.000, ovc in koz 20,700.000 in svinj 9,500.000.

Naša država ima zemlje 676.648 štirijaških kilometrov. Te zemlje je 39% njiv, 25% travnikov in pašnikov, 30% je gozda, 6% pa je nerodovitne zemlje. Naša država izvažava svojih pridelkov za 814 milijonov gld. uvažava pa jih za 714 milijonov goldinarjev.

Popravek in priporočilo

Da bi se zabranile dvoumnosti in v obrambo lastnih interesov, si šteje popisano ravnateljstvo v dolžnost objaviti, da nedavno izišla novica „Primorskega lista“ in „Gorice“ o likvidaciji Hilarijanske tiskarne, vpisane zadruge z omejenim poroštvom“ se nikakor ne tiče znane tiskarne v nunski ulici št. 14. v Gorici.

Ob enem se priporoča prečastiti duhovščini in vsem, katerim je na srcu razcvit tega Katoliškega podvzetja, da bi si pri tej tiskarni naročili potrebne tiskovine, objave, registre, posetnice itd.

Postavni preustroj društva in novo ravnateljstvo bōdi jim porok, da se bode skušalo z vsem trudom zboljšati tiskarno ter preprečiti vse nedostatke, ki bi ovirale razvoj podvzetja ali pa bi bili v škodo naročnikom.

V Gorici 25. novembra 1899.

Ravnateljstvo komanditskega društva
Tipografija Ilariana -
Hilarijanska tiskarna.

Poslano.

P. n.

Častni duhovščini avstr. juga v Istri in Primorju častim se s tem javiti, da je v Pazin prišel knjigovez, ki se po krivem izdaje za Vilima Nováka iz Jičina, da zavede vlč. gg. moje naročnike.

Knjigoveznica Vil. Nováka deluje za zdaj jedino v Jičinu na Českem, in se bode ob poznatih pogojih vedno trudila, da si pridobi popolno priznanje svojih p. n. naročnikov z vestnim in trajnim delom.

Priporočuje se naklonjenosti vlč. duhovščine se beležim

Vilim Novák,

knjigovez u Jičinu (Česko).

Naznanilo.

Dovoljujem si uljudno naznanjati velečastiti duhovščini, cerkvenim oskrbništvom, ter slav. občinstvu, da sem prenesel zalogo voščenihi sveč, voska, medu itd. iz Solkanske ceste v lastno hišo ulica Sv. Antona št. 7. (Nasproti c. kr. okrajni sodnji)

Za mnogobrojna naročila se prav toplo priporočam.

Z veleštovanjem

J. Kopač.

VINARSKO IN SADJARSKO DRUŠTVO
ZA BRDA

G O R I C I.

Prodaja naravne in pristne briske pridelke po zmernih cenah.

Zaloga pristnih briskih vin: burgundeca rizlinga, modre frankinje in drugih vin.

DESERTNA VINA

Sedež društva je v Gorici, ulica Barzellini št. 20.

Anton Pečenko

Vrtna ulica 8 — GORICA — Via Giardino 8

priporoča

pristna bela in črna vina iz vipavskih furlanskih, briskih, dal-matinskih in isterskih vinogradov.

Dostavlja na dom in razpošilja po železnici na vse kraje avstro-ogerske monarhije v sodih od 56 itrov naprej. Na zahtevo pošilja tudi uzorce.

Cene zmerne. Postrežba pošena.

Poslano.

Jemljemo si čast, naznaniti čč. sobratom, da naš pooblaščenec prečastni gosp. Dijoniz Guzmics ravnokar potuje po južnih kronovinah, da prečast. gg. duhovnike pouči o „društvu za obnemogle katoliške duhovnike v Avstriji“ in da jih povabi k pristopu. Prosimo svoje preč. sobrate, da našega pooblaščenca bratovsko sprejmō mu popolnoma, zaupajo in društvu pridno pristopajo.

Vodstvo društva za obnemogle katol. duhovnike v Avstriji na Dunaji, I., Wipplingerstrasse 30

Štev. 749

op.

Razglas.

Naznanja se, da
JAVNA DRAŽBA
zastavil III. četrtletja t. j. mesecev
julija, avgusta in septembra 1898

začne v

ponedeljek, dne 11. decembra 1899.

in se bo nadaljevala naslednje četrtke in ponedeljke.

Od ravnateljstva zastavnice in ž njo združene hranilnice

V Gorici, dne 7. novembra 1899.

C. kr. privil kroji vsakateremu zaumljivi krojiti obleke vsake mode. Dobivajo se v moji zalogi: Cingul, mašne kupe, zavrtnice za čestito dohovščino.

M. POVERAJ

trgovec na Travniku Štev. 22. I. Nads.

Bogata zaloga vsake vrste blaga, gotovih oblek, perila in vseh spadajočih priprav za obleke vsakega stanu.

Novo blago došlo za spomladansko in letno sezono iz avstrijskih in angleških tovaru Dobivajo se novi patentirani hlačniki na pasih; ni treba več gumbov; te hlačniki so jako pripravni.

Sprejemajo se naročila za izdelovanje oblek, tudi za dame fineje vrste po vsakateri zahtevajni modi.

Kdor kupi pri meni blago, mu je prosto dati delati, kjer hoče, ker pri meni je delo nekaj draže, ker se šiva večinoma z rokami. Blago in izdelane obleke so tako po ceni, da ceneje ni mogoče zahtevati. Obleke za dečke od 3 do 10 let stanejo 1 gld. 50 kr.

Teodor Slabanja

srebrar

ulica Morelli 12. — GORICA, — ulica Morelli 12

uljudno priporoča veleč. duhovščini svojo znano dalavnico za napravljanje novih in ponavljanje starih cerkvenih posod in orodij kakor tudi strelovode najboljših iznajdeb po najnižjih cenah, da se ne boji konkurence.

Da si pa morejo tudi bolj revne cerkve naročiti cerkvenega kovinskega blaga, olajšuje jim to zgoraj omenjeni s tem da jim je pripravljati blago, ako mu potem to izplačujejo na obroke. Obroke si pa preč. p. n. gospod naročevalec sam lahko določi.

Posilja vsako blago poštuine prosto.

HILARIJANSKA TISKARNA

Nunska ulica 14 v GORICI 3 Nunska ulica 14

napravlja z največo natanjcnostjo: trgovske račune, spomenice, papirnate platnice in zavoje z napisom, liste z nadpisom, naznanila prehodov, programe, papirnate tablice, pohodnice (vizitnice), liste za gostije (menu), naznanila vin za krčmarje, vsakovrstne nadpise, naznanila o porokah in naznanila o smrti, cénike, vozne liste, manifeste i. t. d.

Knjige in knjižice vkusno izdelane.

Tiskarna ima popolno zalogo tiskovin za rabo prečastitih cerkvā in za šole — po najnižji ceni.

Občudovanje

vzbujajo naše najizvrstnejše švicarske, črnoklene ure,

roment sar, katere je možno na sekunde natanko vrvnati. Naše ure izgledajo vedno elegantno, ker je delo najpreciznejše, z pozlačenim robom, pravo zlato double, z najnovjšimi, po novi fazoni narejenimi kazalci, česar so bile že mnogokrat odkovane.

Vsaka ura je zaznamovana z tvrtkinjo znamko garancije, je jako trpežna, ter neobhodno potrebna gospodom na deželi, vojakom, uradnikom i. t. d.

Vsakdo, če ima tudi zlato uro, dene to na stran in rabi našo črno uro.

Cena samo 6 gl. brez vsih drugih troškov.

Ura z poljubno zlato (pravi double) črko (kakor risanka) 7 gld 50 kr. odprta črnoklena ura za dame po 7 gl. 50 kr. Zlate double verižice za gospode ali dame po 1 gl. 50 kr. — 3 gl. — Razpošiljajo se po povzetju.

Pismena znamka 10 kr. za dopisnico 5 kr.

Commandit društvo, Etablissement d'horlogerie, Basel. F. Genf (Švica).

Zaloga, katere odjemalci so najvija aristokracija.

